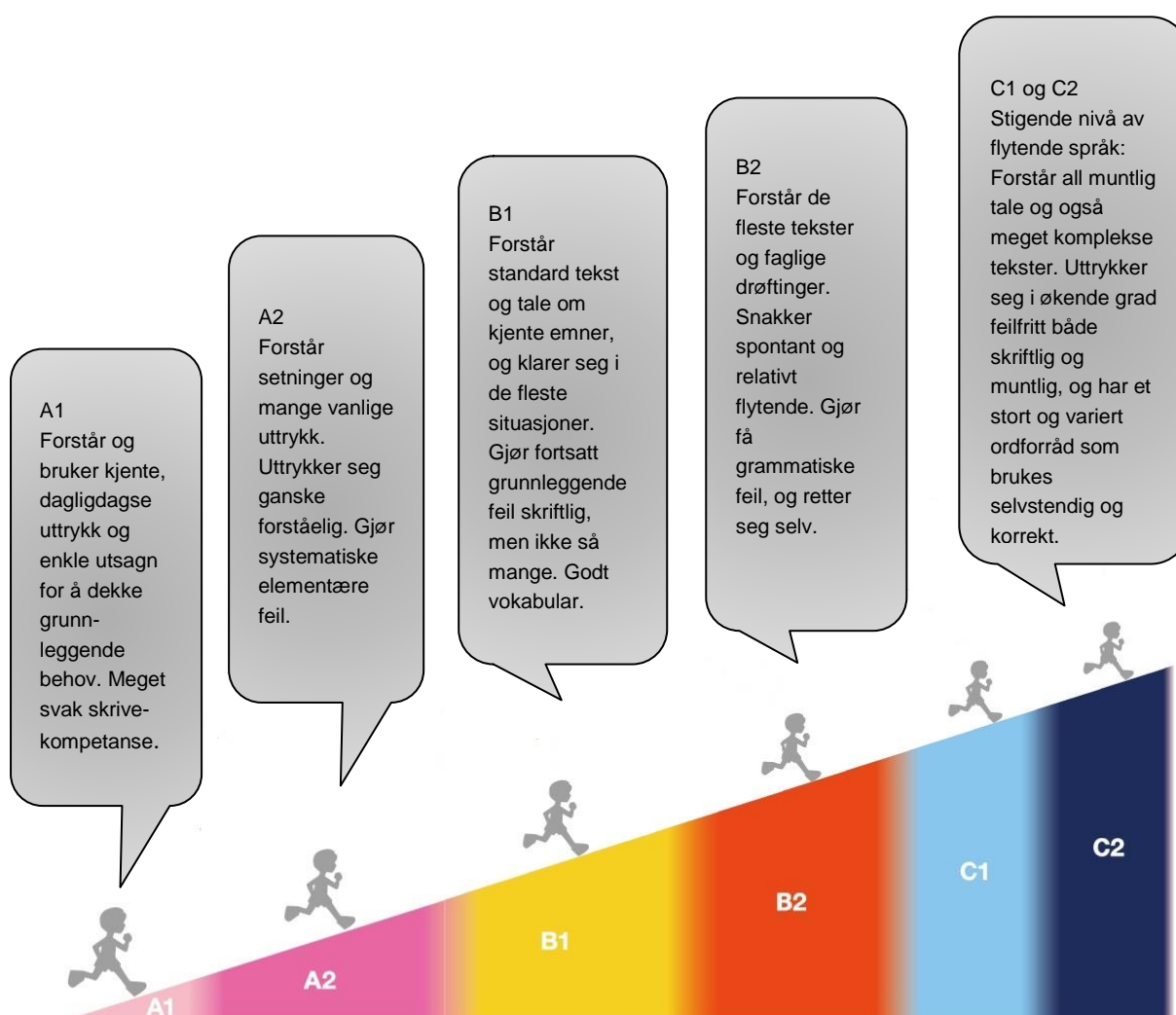

Lokal læreplan for innføringsklassene i Hordaland

med veiledning

A: Basisbruker

B: Selvstendig bruker

C: Avansert bruker

Formål

Opplæringslova gir alle elevar med norsk grunnskule eller tilsvarande opplæring rett til vidaregåande opplæring. For elevar med mangelfulle kunnskapar i norsk, har Hordaland fylkeskommune etablert tilbod om innføringsklassar. Tilbodet blir gitt som eit år 0, og elevane bruker difor ikkje av opplæringsretten. Dette skal styrke motivasjonen for elevane til å gjennomføre innføringsklasse før dei søker ordinær vidaregåande opplæring, og sikre at elevane får eit godt grunnlag til å fullføre vidaregåande opplæring. Dei siste åra har om lag 7-9 skular hatt tilbod om innføringsklassar.

Som eit ledd i det generelle arbeidet med kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling ønskjer fylkesdirektør for opplæring å leggje til rette for eit tydeleg rammeverk for innføringstilbodet som skal sikre god informasjon til elevar, foreldre og føresette om kva som er innhald og læringsmål for kursa. Det er også eit mål å sikre felles rammeverk for alle skular som har innføringsklassar.

Fylkesdirektør for opplæring har difor sett ned ei faggruppe som har utarbeidd forslag til lokal læreplan som skal gjelde for innføringsklassar i HFK. Læreplangruppa har bestått av lærarar frå Bergen katedralskole og Årstad vidaregåande skule; Bente Getz Sollie, Eli Grinde, Silje Dregelid, Beth Johnsen, Liv Vikesund og Jan Ivar Østerhus. Frå seksjon skule deltok Linda Farestveit, Petter Borthen, Trond Lygre og Marianne Haaland. Dag Fjæstad frå Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO), har delteke på alle møte og har vist stor interesse for tiltaket.

Det er laga læreplanar i seks fag; norsk, samfunnsfag, engelsk, matematikk, naturfag og kroppsøving. Alle faga har to kompetansenivå. Tanken er at ein kan nytte dei læreplanmåla som vil vere høvelege ut frå elevane sitt nivå. Den lokale læreplanen er basert på element frå læreplanar for grunnskulen og for vidaregåande skule.

For skuleåret 2014/15 skal planen vere rettleiande for undervisning i innføringsklassar i HFK.

Mai 2014

Svein Heggheim
Fylkesdirektør for opplæring

Innhold:

<u>Formål.....</u>	<u>side 2</u>
<u>Innledning.....</u>	<u>side 4</u>
<u>Læreplan i norsk for innføringsklassene.....</u>	<u>side 5</u>
<u>Læreplan i samfunnsfag for innføringsklassene.....</u>	<u>side 10</u>
<u>Læreplan i engelsk for innføringsklassene.....</u>	<u>side 14</u>
<u>Læreplan i matematikk for innføringsklassene.....</u>	<u>side 19</u>
<u>Læreplan i naturfag for innføringsklassene.....</u>	<u>side 23</u>
<u>Læreplan i kroppsøving for innføringsklassene.....</u>	<u>side 27</u>
<u>Veiledning.....</u>	<u>side 29</u>
Det felles europeiske rammeverket for språk.....	side 35

Innledning

Hordaland har hatt tilbud om innføringsklasse siden tidlig på 80-tallet. Det har vært et ønske fra skolene om en felles læreplan for innføringsklassene med anbefalinger om innhold og tildeling.

Lokal læreplan for innføringsklasser i HFK fokuserer på styrking av de fem grunnleggende ferdighetene – muntlige ferdigheter, lesing, skriving, regning, og digitale ferdigheter. Vi vil anbefale at elevene i innføringsklasser får tilbud om undervisning i alle seks fagene, siden dette skal være et forberedende år til videregående opplæring. Den lokale læreplanen er bygget opp rundt en modell med kompetansemål på to nivå. Målet er at dette skal gi muligheter for å tilpasse undervisningen på en hensiktsmessig måte.

Elever i innføringsklasser skal ha underveisvurdering uten karakter i fagene.

Underveisvurdering skal:

- Ha læring og utvikling som mål. Det betyr at den skal gi eleven informasjon som de kan bruke i eget læringsarbeid underveis i opplæringen.
- Være løpende og systematisk. Det betyr at elever har krav på jevnlig vurdering av den faglige utviklingen sin og av orden og oppførsel. Vurderingsarbeidet skal ikke være tilfeldig og skal følges opp.
- Være et grunnlag for å tilpasse opplæringen. Det betyr at elevene har krav på å få vite hva de mestrer og hva de må få til bedre for å øke kompetansen sin.

Halvårsvurdering er underveisvurdering og skal gis midt i opplæringsløpet som en muntlig og/eller skriftlig beskrivelse med informasjon om faglig ståsted og råd om hvordan eleven kan øke kompetansen sin. Halvårsvurdering skal gjennomføres midt i opplæringsperioden.

På slutten av kurset skal det gis en skriftlig vurdering uten karakter som gir informasjon om eleven sin helhetlige kompetanse i lys av kompetansemålene i lokal læreplan for innføringsklasser i HFK. Et vesentlig formål med sluttvurdering uten karakter er å gi informasjon til eleven og framtidig videregående skole som kan bidra til å gjøre overgangen fra innføringskurs til ordinær videregående opplæring så god som mulig.

Systematisk arbeid med å styrke elevenes norskspråklige kompetanse skal være et felles og overordnet mål i alle fag. Følgende fag og tildeling anbefales:

Norsk 10 t
Samfunnsfag 6 t
Engelsk 4 t
Matematikk 4 t
Naturfag 4 t
Kroppsøving 2 t

Totalt 30 t

For skoleåret 2014/15 vil læreplanen være veiledende for undervisningen i innføringsklassene. Opplæringsavdelingen vil i løpet av året invitere til møter med lærere for å drøfte problemstillinger knyttet til vurdering, og vil ta initiativ til oppsummering av erfaringer med ny læreplan våren 2015.

Læreplan i norsk for innføringsklasser

Læreplanen tar utgangspunkt i læreplanen for grunnskolen, læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter og læreplanen i norsk for videregående med vekt på vg1

Formål:

- Å oppnå basiskunnskaper i norsk tilsvarende 10 års grunnskole, med vekt på det eleven trenger for vg1.
- Å utvikle ordforråd og ferdigheter i å bruke språkets lydsystem, rettskriving, grammatikk og prinsipper for setnings- og tekstbygging
- Å utvikle evnen til å tale, skrive, lese og lytte, og forstå innholdet i tekst og tale

Muntlig kommunikasjon (lytte og tale)

Mål for opplæringen er at eleven bør kunne:

Kompetansemål etter nivå 1 og 2 (A1/A2)	Kompetansemål etter nivå 3 (A2/B1)
<ul style="list-style-type: none">• uttale norske språklyder, og etter hvert snakke med forståelig uttale• sammenligne språklyder, ord og uttrykk på norsk med eget morsmål• delta i enkle samtaler og bruke vanlige høflighetsformer, og uttrykke egne følelser, tanker og ønsker• lære noen enkle rim og regler, og korte dikt og sanger• ta imot og gi informasjon og enkle beskjeder i ulike situasjoner• forstå og bruke sentrale ord og uttrykk, tall og størrelser, for å dekke grunnleggende behov i skolen og i fritiden	<ul style="list-style-type: none">• snakke med tydelig uttale, med stor grad av sammenheng og til dels med et variert ordforråd• samtale om likheter og forskjeller mellom norsk og eget morsmål• delta i samtaler og diskutere ulike betydninger av ord og uttrykk, og bruke disse på en selvstendig måte• lære noen kjente rim, regler, dikt og sanger• kunne kommunisere på en selvstendig måte i ulike situasjoner• utvide eget ordforråd og bruke det aktivt for å kommunisere med andre om ulike tema

<ul style="list-style-type: none"> • fortelle og samtale om egne erfaringer og handlinger knyttet til ulike tema og hendelser, som egen person, familie, fritid, skole, arbeidsliv og nærmiljø • forsøke å grunngi egne meninger og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner • samtale med andre om faglige emner, som innhold i litteratur, film, dramatikk, tekst, språk og kultur • referere og snakke om hovedinnholdet i enkle tekster, filmer, teaterstykker o.l., og beskrive egne reaksjoner på disse • snakke om og presentere enkle norskfaglige og tverrfaglige emner • gjennomføre planlagte muntlige aktiviteter, som små foredrag, rollespill, drama, opplesning og intervju, med og uten digitale hjelpemidler • lytte til andre og gi kommentarer på muntlige aktiviteter, som innlegg i debatter og presentasjoner 	<ul style="list-style-type: none"> • fortelle og samtale om egne erfaringer og refleksjoner knyttet til ulike tema og hendelser, som interesser og hverdagsliv, tilpasset situasjon, formål og mottakere • uttrykke og grunngi egne meninger og vise respekt for andres, og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner, med et variert ordforråd • bruke egnet ordforråd til å samtale om faglige emner, som innhold i litteratur, film, dramatikk, tekst, språk og kultur • forklare innholdet i egnede tekster, filmer, teaterstykker o.l., beskrive egne reaksjoner på disse og knytte dette opp til større tema • presentere norskfaglige og tverrfaglige emner med en del bruk av relevante faglige ord og begreper • gjennomføre planlagte muntlige aktiviteter, som små foredrag, rollespill, drama, opplesning og intervju tilpasset kommunikasjonssituasjonen • følge opp og kommentere innspill fra andre i muntlige aktiviteter, og stille utdypende spørsmål
--	---

Skriftlig kommunikasjon (skrive og lese)

Mål for opplæringen er at eleven bør kunne:

Kompetansemål etter nivå 1 og 2 (A1/A2)	Kompetansemål etter nivå 3 (A2/B1)
<p>SKRIVE</p> <ul style="list-style-type: none">• beherske det norske alfabetet med små og store bokstaver• søke etter og velge ut informasjon, skrive, lagre og hente fram igjen tekster• bruke digitale medier til å skrive og svare på enkle meldinger• bruke ordbøker, oppslagsverk og digitale hjelpemidler• kjenne til noen regler for opphavsrett og kildebruk• skrive og ordne enkle tekster med overskrift, innledning og avslutning• fylle ut enkle skjemaer med personlige opplysninger• reprodusere tekst, som avskrift og diktat• bruke grunnleggende regler for ortografi, tegnsetting og setningsoppbygging til en viss grad• uttrykke egne følelser og meninger i egen skrivning til en viss grad• kjenne til noen språklige virkemidler, som gjentakelse, rim, kontraster og humor, og bruke noen av dem i egen skrivning	<p>SKRIVE</p> <ul style="list-style-type: none">• kjenne til forskjeller mellom tale- og skriftspråk i norsk• finne egnet litteratur og stoff til egne skrive- og arbeidsoppgaver på bibliotek og internett• bruke digitale medier til å skrive og svare på meldinger• bruke ordbøker, oppslagsverk og digitale hjelpemidler på en selvstendig måte• følge enkle regler for opphavsrett og kildebruk• skrive enkle reflekterende og argumenterende tekster med god oppbygging• fylle ut relevante skjemaer• reprodusere tekst og skrive sammendrag av tekster om aktuelle emner• bruke grunnleggende regler for ortografi, tegnsetting og setningsoppbygging• uttrykke egne følelser og meninger i egen skrivning med et forholdsvis variert ordforråd• kjenne til et utvalg av språklige virkemidler, og bruke noen av dem i egen kreativ skrivning

- skrive **enkle**, sammenhengende tekster, **både formelle og kreative**, som fortellinger, referat, søknader og brev **etter mønster av eksempeltekster og andre kilder**

LESE

- knytte bokstavene til lyder og trekke lydene sammen til ord, og gjenkjenne navn, tall, logoer og skilt
- bruke **enkle** strategier for leseforståelse og for å lære nye ord og begreper
- lese, forstå og **til en viss grad reflektere** over innhold i ulike **enkle** tekster, fra både fag, prosa og skjønnlitteratur, som fortellinger, eventyr og artikler
- **finne hovedinnholdet** i ulike **enkle** fag- og skjønnlitterære tekster, og gjengi dette med egne ord
- lese og snakke om **enkle** sammensatte tekster, som film, tegneserie og reklame
- lese høyt med en viss flyt, og svare på spørsmål til **enkle** tekster
- lese og forstå **enkle** tabeller og grafiske framstillinger

- skrive **egenproduserte** og sammenhengende tekster som fortellinger, referat, **rapport**, søknader og brev, og **gjengi med egne ord innholdet i egnede fagtekster**

LESE

- beskrive og vurdere egen framgang med å lære norsk og egen erfaring med ulike lese- og læringsstrategier
- lese, forstå og reflektere over innhold, form og formål i ulike **egne** tekster, fra både fag, prosa og skjønnlitteratur, som fortellinger, eventyr og artikler
- **hente informasjon fra** ulike **egne** fag- og skjønnlitterære tekster **og bruke denne til å løse oppgaver**
- tolke **egne** sammensatte tekster, som film, tegneserie og reklame, **og beskrive enkelte virkemidler som er brukt i tekstene**
- lese høyt med god flyt, og svare **utfyllende** på spørsmål til **egne** tekster
- lese og forstå tabeller og grafiske framstillinger

Språk, litteratur og kultur

Mål for opplæringen er at eleven bør kunne:

Kompetansemål etter nivå 1 og 2 (A1/A2)	Kompetansemål etter nivå 3 (A2/B1)
<ul style="list-style-type: none">• samtale om innholdet i gåter, vitser eller andre humoristiske tekster• samtale om sentrale personer og handlinger i enkle skjønnlitterære tekster og tekster fra dagliglivet• samtale om enkle tolkninger og tema i ulike egnete tekster, både norske, oversatte og fra hjemlandet• samtale om betydningen av noen faste uttrykk, sentrale ordtak og språklig mangfold i Norge• kjenne til noen slang- og lokale dialektuttrykk, og situasjoner der disse brukes• samtale om hvordan språkbruk kan virke diskriminerende• bruke egne erfaringer til å snakke om likheter og forskjeller mellom norsk og eget morsmål• kjenne til og beskrive ulike ordklasser i norsk, og funksjonene til disse ordklassene• bruke grunnleggende strukturer for setningsbygning og tekstbinding• lese og samtale om kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i egnede tekster	<ul style="list-style-type: none">• presentere egne tolkninger av personer, handlinger og tema i egnet skjønnlitteratur, både norske, oversatte og fra hjemlandet• samtale om hvordan norsk språk endrer seg over tid, og kjenne til noen særlige kjennetegn ved noen norske dialekter• diskutere bruken av slanguttrykk i norsk og sammenligne med eget morsmål• diskutere hvordan språk og sjangere brukes forskjellig i ulike sosiale sammenhenger• kjenne til hvordan språk kan uttrykke og skape holdninger til enkeltindivider og grupper• finne likheter og forskjeller mellom norsk og eget morsmål og gi uttrykk for egne tanker om språk• kjenne til grammatiske særtrekk i norsk• lese og diskutere kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i egnede tekster

Læreplan i samfunnsfag for innføringsklasser

Formål:

- Å få basiskunnskaper om det norske og internasjonale samfunnet, og om norsk og egen kultur
- Å utvikle ordforrådet innen samfunnsfaglige emner
- Å kunne uttrykke seg muntlig og skriftlig om samfunnsfaglige tema

Individ, samfunn og kultur

Mål for opplæringen er at eleven bør kunne:

Nivå 1 og 2	Nivå 3
<ul style="list-style-type: none">• Kjenne til sentrale ord og begreper knyttet til sosialisering som ungdomstid og myndighetsalder• Kjenne til religion, tro og livssyn i Norge• Kjenne til ulike måter å leve sammen på• Samtale om likestilling i hjemmet, arbeidslivet og samfunnet• Kjenne til regler og formelle og uformelle normer i Norge og eget land• Kjenne til ulike former for kriminalitet og overgrep og hva som skjer når lover brytes• Kjenne til trekk ved norsk og egen kultur som skikker og høytider f.eks. jule- og påskefeiring, 1. og 17.mai og feiring av Id• Samtale om fordommer, rasisme og diskriminering	<ul style="list-style-type: none">• Gjøre greie for sentrale ord og begreper knyttet til sosialisering som ungdom- og ungdomstid, påvirkningens makt og myndighetsalder• Kjenne til religion, tro og livssyn i Norge• Fortelle om ulike måter å leve sammen på og hvorfor kjønnsroller varierer mellom samfunn og kulturer• Ha kunnskap om likestilling. i hjemmet, arbeidslivet og samfunnet• Ha kunnskap om regler og formelle og uformelle normer i Norge og sammenligne med eget land• Ha kunnskap om ulike former for kriminalitet og overgrep og hva som skjer når lover brytes• Samtale om og sammenligne trekk ved norsk og egen kultur som skikker og høytider f.eks. jule- og påskefeiring, 1. og 17.mai og feiring av Id• Ha kunnskap om fordommer, rasisme og diskriminering

Arbeids- og næringsliv

Mål for opplæringen er at eleven bør kunne:

Nivå 1 og 2	Nivå 3
<ul style="list-style-type: none">• Bruke digitale verktøy til å innhente informasjon om ulike yrker og samtale om framtidig arbeid og muligheter i arbeidslivet• Samtale om noen retter og plikter en arbeidstaker har• Ha kjennskap til lokalt arbeidsliv• Sette opp et enkelt personlig budsjett og få kjennskap til begrep som lønn, svart arbeid, skatt og sparing• Samtale om hva som påvirker forbruk• Kjenne til det norske skolesystemet og ulike program i videregående skole• Få kjennskap til videregående skole/arbeidsliv gjennom utplassering	<ul style="list-style-type: none">• Bruke digitale verktøy til å innhente informasjon om ulike yrker og kjenne til muligheter i arbeidslivet• Ha kunnskap om viktigheten av å ha et arbeid og hva som kjennetegner et godt arbeidsmiljø• Ha kjennskap til organisasjoner i arbeidslivet som f.eks. NHO og LO• Ha kjennskap til lokalt arbeidsliv• Sette opp et personlig budsjett og samtale om begrep som lønn, svart arbeid, skatt og sparing• Kjenne til hva som påvirker forbruk og hvilke rettigheter og plikter en forbruker har• Ha kunnskap om det norske skolesystemet og ulike program i videregående skole• Få kjennskap til videregående skole/arbeidsliv gjennom utplassering

Politikk og demokrati

Mål for opplæringen er at eleven bør kunne:

Nivå 1 og 2	Nivå 3
<ul style="list-style-type: none">• Samtale om ulike styreformer f.eks. i Norge og hjemlandet• Kjenne til de viktigste hovedoppgavene til f.eks. Storting, regjering og domstolene• Kjenne til noen norske politikere og politiske parti• Kjenne til lokaldemokratiet f.eks. kommunestyre• Ha kjennskap til begrepene demokrati og diktatur	<ul style="list-style-type: none">• Fortelle om og sammenligne ulike styreformer• Fortelle om de viktigste hovedoppgavene f.eks. Storting, regjering, domstolene, massemedia• Kjenne til noen norske politikere, politiske parti og si noe om deres meninger• Samtale om det politiske systemet lokalt og nasjonalt• Samtale om og komme med eksempler på demokrati og diktatur

Internasjonale forhold

Mål for opplæringen er at eleven bør kunne:

Nivå 1 og 2	Nivå 3
<ul style="list-style-type: none">• Samtale om begrepet globalisering og miljøspørsmål• Kjenne til noen internasjonale organisasjoner som FN, EU og frivillige organisasjoner• Samtale om konflikter i verden som f.eks. konflikt i eget land• Samtale om menneskerettighetene• Samtale om hvorfor noen land er rike og andre fattige	<ul style="list-style-type: none">• Kjenne til og kunne samtale om begrepet globalisering, miljøspørsmål• Ha kunnskap om noen internasjonale organisasjoner som FN, EU og frivillige organisasjoner• Gi eksempler på og samtale om aktuelle konflikter• Ha kunnskap om menneskerettighetene og gi eksempler på brudd på disse• Kjenne til hvorfor noen land er rike og andre fattige

Geografi og historie

Mål for opplæringen er at eleven bør kunne:

Nivå 1 og 2	Nivå 3
<ul style="list-style-type: none">• Bruke atlas og finne informasjon i skriftlige og digitale kilder• Kunne navngi og plassere verdensdelene, landsdelene, fylkene og steder/byer på kartet• Snakke om landskapsformer, bosetning og folkegrupper i Norge og hjemlandet• Samtale om vær, klima og natur i Norge og hjemlandet• Snakke om hjemlandet og gi en enkel muntlig presentasjon• Kjenne til noen begivenheter i nyere norsk historie fra 1800-tallet og fram til i dag som f.eks.1814, 1905 og 2. verdenskrig.• Kjenne til utvandring fra Norge og innvandring til Norge	<ul style="list-style-type: none">• Bruke atlas og finne informasjon i skriftlige og digitale kilder og vurdere om informasjonen er nyttig og pålitelig• Kunne samtale om og plassere verdensdelene, landsdelene, fylkene og noen land, byer og hav på kartet• Kjenne til landskapsformer, bosetning og folkegrupper i Norge og hjemlandet• Ha kunnskap om vær, klima og natur i Norge og hjemlandet• Gi en muntlig presentasjon av hjemlandet• Ha noe kunnskap om noen begivenheter i nyere norsk historie fra 1800-tallet og fram til i dag som f.eks.1814, 1905 og 2 verdenskrig.• Ha kunnskaper om utvandring fra Norge og innvandring til Norge

Læreplan i engelsk for innføringsklassene

Formål:

- Å utvikle grunnleggende ordforråd og ferdigheter i å bruke språkets lydsystem, rettskriving, grammatikk og prinsipper for setnings- og tekstbygging
- Å kunne tilpasse språket til ulike emner og kommunikasjonssituasjoner
- Å skille mellom muntlig og skriftlig språkføring, og mellom formell og uformell språkbruk
- Å kunne ta hensyn til kulturelle omgangsformer i bruk av språket
- Å gjøre elevene kjent med kompetansemålene for engelsk fellesfag på videregående trinn, slik at de er forberedt på fagets innhold og omfang

Læreplanen er delt i to nivåer, og omfatter fire hovedområder:

Nivå 1:

Læringsmålene tar utgangspunkt i:

- Kompetansemål fra læreplan i engelsk for mellomtrinnet
- A1/A2 nivå i det Europeiske rammeverket

Nivå 2:

Læringsmålene tar utgangspunkt i:

- Kompetansemål etter 10. trinn læreplan i engelsk
- A2/B1 nivå i det Europeiske rammeverket

Hovedområder

- Muntlig kommunikasjon
- Skriftlig kommunikasjon
- Språklæring
- Kultur, samfunn og litteratur

Muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at elevene bør kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• Forstå og bruke et ordforråd knyttet til dagligdagse situasjoner og kjente emner• Forstå hovedinnholdet i muntlige tekster om kjente emner• Uttrykke seg for å få hjelp til å forstå og bli forstått i ulike situasjoner• Uttrykke og begrunne egen mening om kjente emner• Innlede, holde i gang og avslutte samtaler knyttet til kjente situasjoner• Bruke grunnleggende mønstre for uttale, intonasjon, ordbøyning og setningstyper i kommunikasjon• Framføre ulike muntlige aktiviteter som dramatisering, rollespill og korte presentasjoner, for eksempel om en bok eller film om hjemlandet sitt, både med og uten digitale hjelpemidler.	<ul style="list-style-type: none">• Forstå og bruke et generelt ordforråd knyttet til forskjellige emner• Forstå hovedinnhold og detaljer i ulike typer muntlige tekster om forskjellige emner• Uttrykke seg med flyt og sammenheng tilpasset formål og situasjon• Uttrykke og begrunne egen mening om forskjellige emner• Innlede, holde i gang og avslutte samtaler om forskjellige emner ved å stille spørsmål og følge opp innspill• Bruke sentrale mønstre for uttale, intonasjon, ordbøyning og ulike setningstyper i kommunikasjon• Holde presentasjoner, både med og uten digitale hjelpemidler, som har en klar problemstilling og en viss grad av drøfting.• Vise evne til å skille mellom positive og negativt ladede uttrykk som refererer til enkeltindivider og grupper av mennesker• Forstå og bruke ulike uttrykk for tall og andre data i kommunikasjon

Skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at elevene bør kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• Forstå og bruke et ordforråd knyttet til emnene det blir jobbet med• Skrive sammenhengende tekster som forteller, gjenforteller, beskriver opplevelser, og uttrykker egne meninger• Reglene for bruk av punktum og stor bokstav.• Bruke overskrift og ha en viss kjennskap til bruk av avsnitt i egenproduserte tekster• Søke etter informasjon på internett• Kjenne til regler for bruk av tekster som man finner på internett	<ul style="list-style-type: none">• Forstå og bruke et generelt ordforråd knyttet til emnene det blir jobbet med• Skrive egenproduserte og sammenhengende tekster i ulike sjangrer som for eksempel fortellinger, argumenterende tekster og blogg• Til en viss grad kunne bruke grunnleggende regler for tegnsetting, ortografi og setningsstruktur i produksjon av tekst.• Bruke overskrift, innledning og avslutning i egenproduserte tekster.• Kunne søke etter informasjon på internett og bruke denne på en selvstendig måte

Språklæring

Mål for opplæringen er at elevene bør kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• Samtale om og beskrive eget arbeid med å lære engelsk.• Identifisere og bruke ulike situasjoner og læringsstrategier for å utvide egne ferdigheter i engelsk• Bruke digitale ordbøker og andre digitale ressurser i egen språklæring• Kjenne grunnleggende begreper fra grammatikken, og kunne bruke grunnleggende regler innenfor ortografi, formverk og setningsbygning som:<ul style="list-style-type: none">✓ Verb: hovedverb, hjelpeverb, modale hjelpeverb + de vanligste verbalformene✓ Substantiv: entalls- og flertallsformer, entalls- og flertallsord, samsvar mellom subjekt og vern, genitiv✓ Adjektiv: funksjon, gradbøyning og sammenligning✓ Adverb: form, funksjon, gradbøyning, enkelte adverb uten «ly»-endelsen✓ Artikler: bestemt, ubestemt, uttrykk uten artikkel✓ Preposisjoner✓ Pronomen: personlige, påpekende, spørrende, eiendomspronomen, it/there,✓ Tallord og måleenheter: grunntall, ordenstall, vanlig brøk, klokkeslett, dato, årstall, lengde, avstand og hastighet.✓ Konjunksjoner: de vanligste som <i>and, or, but, because</i>✓ Ordstilling: vanlig ordstilling, ordstilling i spørsmål og nektende setninger	<ul style="list-style-type: none">• Kommentere eget arbeid med å lære engelsk• Bruke ulike situasjoner, arbeidsmåter og læringsstrategier for å utvikle egne ferdigheter i engelsk• Bruke digitale ordbøker, digitale ressurser og andre hjelpemidler, og bruke dem på en selvstendig måte i egen språklæring• Beherske sentrale begreper fra grammatikken, og kunne bruke sentrale regler innenfor ortografi, formverk og setningsbygning.

Kultur, samfunn og litteratur

Mål for opplæringen er at elevene bør kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• Fortelle om personer, steder og begivenheter fra engelskspråklige land• Få kjennskap til kultur og samfunnsforhold i engelsktalende land, blant annet skole og utdanning, geografiske forhold og historiske hendelser, blant annet hvorfor engelsk er verdensspråk• Lese engelskspråklig barne- og ungdomslitteratur fra ulike sjangrer som fabler, legender, fortellinger, tilpassede utdrag fra lengre tekster, sanger, sakprosa-tekster og tekster fra medier og film• Samtale om personer og innhold i tekster	<ul style="list-style-type: none">• Fortelle om personer, steder og begivenheter fra engelskspråklige land.• Si noe om fortid og nåtid i Storbritannia og USA, blant annet forstå hvorfor engelsk er et verdensspråk• Bli kjent med geografiske forhold i Storbritannia og USA• Kjenne til andre engelskspråklige land• Lese engelskspråklig litterære tekster fra ulike tidsepoker og sjangrer som noveller, romaner, dikt, sanger, biografier, artikler, resonnerende og argumenterende tekster, utdrag av skuespill, tekster hentet fra medier og film• Oppsummere og drøfte innholdet i tekstene• Kjenne til noen sentrale fagtermer til litterær analyse som <i>main character</i>, <i>setting</i>, <i>theme</i> og <i>plot</i>• Gjenkjenne sjangrer som novelle og roman, og snakke om sjangertrekkene• Lese minst en selvvalgt roman eller lettlesbok

Læreplan i matematikk for innføringsklasser

Formål

- Å tilegne seg basisferdigheter i matematikk tilsvarende 10 års grunnskole.
- Å forstå grunnleggende matematiske ord og uttrykk.
- Å kunne løse enkle matematiske problemstillinger ut fra norsk tekst.

Hvilken bakgrunn elevene har i forhold til matematikk/ norskkunnskaper avgjør fokuset i undervisningen.

Nivå 1: det mest grunnleggende eleven bør kunne.

Hovedmål *Statistikk og sannsynlighet* og *Funksjoner* er mest aktuelt for elever som har godt grunnlag fra hjemland og som skal videre på studiespesialiserende.

Tall og algebra

Handler om forståelsen for tall, tallbehandling og forhold mellom størrelser og forståelse av sentrale matematiske ord og uttrykk knyttet til dette.

Mål for opplæringen er at elevene bør kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• Lese og skrive hele tall, desimaltall og brøk• Bruke de fire regneartene på hele tall. Addere og subtrahere desimaltall• Bruke den lille multiplikasjonstabellen• Faktorisere enkle tall• Bruke plassverdisystemet for hele tal og desimaltall• Addere og subtrahere tall rundt null (f.eks. $-3 + 5 = 2$, $-3 - 2 = -5$)• Bruke noen regler for regnerekkefølge (de 4 regneartene)	<ul style="list-style-type: none">• Bruke de fire regneartene på hele tall og desimaltall• Bruke de fire regneartene på negative tall• Bruke reglene for regnerekkefølge

<ul style="list-style-type: none"> • Gjøre enkle overslag • Regne med brøk (pluss, minus, gange, dele, forenkle og utvide brøk) • Finne prosentdelen av et tall og ny verdi etter prosentvis endring • Regne med tid • Finne informasjon fra enkle tabeller og grafiske framstillinger • Finne informasjon i enkle tekster, stille opp og forklare enkle utregninger 	<ul style="list-style-type: none"> • Gjøre overslag • Finne brøkdelen av et tall • Regne om mellom desimaltall, brøk og prosent • Finne prosentvis endring • Finne informasjon fra tabeller og grafiske framstillinger • Kjenne igjen proporsjonale og omvendt proporsjonale størrelser • Finne forholdet mellom tall • Regne med potenser og kvadratrøtter • Forenkle enkle algebrauttrykk og løse enkle ligninger • Regne med formler fra dagligliv (eks. pris for mobilabonnement) • Finne informasjon i tekster, stille opp og forklare utregninger
--	--

Geometri

Handler om å velge riktig måleutstyr, måleenhet og gjøre beregninger i forhold til lengde, vinkel, mengde, areal og volum og få en forståelse av sentrale matematiske ord og uttrykk knyttet til dette.

Mål for opplæringen er at elevene bør kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none"> • Velge riktig måleutstyr og gjøre om mellom ulike enheter for lengde (mm, cm, dm, m, km, mil) • Kjenne igjen grunnleggende geometriske figurer og måle vinkler 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruke målestokk til å beregne avstander • Bruke formlikhet og Pytagoras' setning i enkle beregninger

<ul style="list-style-type: none"> • Sammenligne ulike arealer og volumer • Beregne omkrets og areal av kvadrat og rektangel • Velge riktig måleutstyr og gjøre om mellom noen enheter for mengde (g, kg, dl, liter) • Finne informasjon i enkle tekster, stille opp og forklare enkle utregninger 	<ul style="list-style-type: none"> • Beregne omkrets, areal og volum av enkle geometriske figurer • Regne om mellom ulike enheter for areal og volum • Gjøre om mellom enheter for mengde • Finne informasjon i tekster, stille opp og forklare utregninger
--	---

Økonomi

Handler om å gjøre beregninger og vurderinger som gjelder økonomiske forhold og få en forståelse av sentrale matematiske ord og uttrykk knyttet til dette.

Mål for opplæringen er at elevene bør kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none"> • Gjøre enkle utregninger med lønn (tidslønn/akkord/provisjon) og skatt • Løse enkle praktiske oppgaver som gjelder kjøp og salg (f.eks. pris per kg, rabatt) • Finne informasjon i enkle tekster, stille opp og forklare enkle utregninger 	<ul style="list-style-type: none"> • Gjøre utregning med lønn (f.eks. prosentvis tillegg ved overtid) og skatt • Sette opp enkle budsjett og regnskap med og uten digitale hjelpemidler • Gjøre enkel renteutregning i forhold til lån og sparing • Finne informasjon i tekster, stille opp og forklare utregninger

Statistikk og sannsynlighet

(mest aktuelt for elever som skal videre på studiespesialiserende)

Statistikk handler om å planlegge, samle inn, organisere, analysere og presentere data. I sannsynlighetsregning tallfester en hvor stor sjanse det er for at en hendelse skal skje.

Mål for opplæringen er at elevene bør kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none"> • Samtale om sjanser i dagligdagse sammenhenger og spill • Beregne sannsynlighet i enkle situasjoner • Finne median, typetall og gjennomsnitt i enkle datasett • Samle inn data i forbindelse med observasjoner og presentere enkle data i tabeller og diagrammer med og uten digitale verktøy 	<ul style="list-style-type: none"> • Finne og diskutere sannsynlighet gjennom eksperimentering og beregning i dagligdagse sammenhenger og spill • Beskrive utfallsrom og uttrykke sannsynlighet som brøk, prosent og desimaltall • Ordne og gruppere data, finne og drøfte median, typetall, gjennomsnitt og variasjonsbredde • Gjennomføre undersøkelser og presentere resultatene i tabeller og diagrammer med og uten digitale verktøy

Funksjoner

(mest aktuelt for elever som skal videre på studiespesialiserende)

En funksjon beskriver endring av en størrelse som er avhengig av en annen. Funksjoner kan uttrykkes på flere måter, for eksempel med formler, tabeller og grafer.

Mål for opplæringen er at elevene bør kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none"> • Lage verditabeller og tegne grafer ut fra enkle funksjonsuttrykk • Bruke funksjoner til å løse problemstillinger i enkle praktiske situasjoner 	<ul style="list-style-type: none"> • Lage verditabeller og tegne grafer ut fra funksjonsuttrykk, med og uten digitale verktøy • Bruke funksjoner til å løse problemstillinger i praktiske situasjoner • Kjenne til hvordan proporsjonale, omvendt proporsjonale, lineære og kvadratiske funksjoner kan brukes til å beskrive praktiske situasjoner

Læreplan i naturfag i innføringsklasser

Formål

- Å tilegne seg basiskunnskaper i naturfag tilsvarende 10 års grunnskole.
- Å forstå innholdet i naturfaglige tekster.
- Å kunne uttrykke seg skriftlig og muntlig om naturfaglige tema.

Elevenes norskkunnskaper avgjør hvilket nivå og mål de jobber etter.

Nivå 1: det mest grunnleggende eleven bør kunne.

Hovedmålene *Bioteknologi* og *Stråling* er mest aktuelt for elever som har gode norsk kunnskaper og skal videre på studiespesialiserende.

Forskerspiren

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• lese og forstå faremerking på hverdagsprodukter• kjenne til verne- og sikkerhetsutstyr og følge grunnleggende sikkerhetsrutiner i naturfagundervisningen• delta i enkle forsøk på laboratoriet• fylle ut rapporter fra forsøk• finne informasjon fra enkle naturfaglige tekster• forstå og bruke noen naturfaglige begreper	<ul style="list-style-type: none">• lese og forstå faremerking på hverdagsprodukter• kjenne til verne- og sikkerhetsutstyr og følge grunnleggende sikkerhetsrutiner i naturfagundervisningen• gjennomføre enkle forsøk etter oppskrift• skrive enkel rapport fra forsøk etter oppskrift• innhente informasjon om naturfaglige tema fra forskjellige kilder• forstå og bruke naturfaglige begreper muntlig og skriftlig

Bærekraftig utvikling

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• kjenne til hvilke arter som lever i nærområdet• kjenne til levende og ikke-levende faktorer i et økosystem og kjenne til begrepene produsent, forbruker, nedbryter og næringskjede• beskrive naturen i Norge og hjemland• kjenne navn på noen av de viktigste planter og dyr i Norge og hjemland• beskrive hvordan mennesker på ulike måter påvirker natur og miljø• forklare hvordan vi mennesker kan bidra til å ta vare på natur og miljø (f.eks. praktisere kildesortering og forklare hvorfor dette er viktig)	<ul style="list-style-type: none">• kjenne til hvilke arter som lever i nærområdet og beskrive ulike økosystemer• beskrive levende og ikke-levende faktorer i et økosystem og samspillet mellom dem• beskrive begrepet bærekraftig utvikling ved hjelp av eksempler fra Norge og hjemland• forklare begrepet klima og sammenligne klima i Norge og hjemland• kjenne til hva drivhuseffekt er og de mulige konsekvensene av global oppvarming

Grunnleggende kjemi

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• kjenne til hvordan atomet er bygget opp (protoner, nøytroner, elektroner, elektronskall)• kjenne til det periodiske system• gjøre enkle forsøk med kjemiske reaksjoner og kjenne til at det dannes stoffer med andre egenskaper enn utgangsstoffene	<ul style="list-style-type: none">• beskrive oppbygningen av atomet og forklare 8-regelen• beskrive oppbygningen av det periodiske system• kjenne til ulike kjemiske bindinger (ionebinding, elektronparbinding, metallbinding)• gjøre forsøk og beskrive det som skjer ut fra endringer i bindinger mellom atomer

Ernæring, kropp og helse

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• beskrive i hovedtrekk hvordan kroppen er bygget opp (for eksempel skjelett, ulike muskler og indre organer)• kjenne til de viktigste næringsstoffene, hvilke matvarer de finnes i og hvorfor de er viktige for kroppen• beskrive hva som kjennetegner en sunn livsstil• beskrive kosthold i Norge og hjemland• kjenne til helseskader som kan oppstå ved bruk av ulike rusmidler	<ul style="list-style-type: none">• beskrive nervesystemet og hormonsystemet og forklare enkelt hvordan de styrer prosesser i kroppen• gjøre rede for de viktigste næringsstoffene og hvorfor de er viktige for kroppen• beskrive sammenhenger mellom helse og livsstil (For eksempel trening, psykisk helse og kosthold)• beskrive helseskader som kan oppstå ved bruk av ulike rusmidler

Energi for fremtiden

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• kjenne til ulike former for energi• kjenne til forskjellig bruk av energi i hjem og samfunn, Norge og verden• kjenne til hvordan vi bruker de viktigste energikildene, eks. vannkraft og olje	<ul style="list-style-type: none">• gjøre rede for begrepet energi• kjenne til hvordan råolje og naturgass er blitt til• forklare hvordan vi kan produsere elektrisk energi fra fornybare og ikke-fornybare energikilder og kjenne mulige konsekvenser for miljøet

Stråling

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• beskrive vårt solsystem• beskrive et selvvalgt emne om verdensrommet• kjenne til hvordan lys oppstår og hvordan vi mennesker oppfatter det	<ul style="list-style-type: none">• beskrive universet og ulike teorier for hvordan det har utviklet seg• undersøke et emne fra utforskningen av verdensrommet• gjøre forsøk med lys, syn og farger, og beskrive og forklare resultatene

Bioteknologi

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Nivå 1	Nivå 2
<ul style="list-style-type: none">• beskrive DNA-molekylet• forklare genetisk variasjon og arv• kjenne til fosterets utvikling• drøfte problemstillinger knyttet til seksualitet, seksuell orientering, kjønnsidentitet, grensesetting og respekt, seksuelt overførbare sykdommer, prevensjon og abort	<ul style="list-style-type: none">• kunne beskrive DNA molekylet og hensikten med arvestoff• gjøre rede for celledeling og for genetisk variasjon og arv• beskrive oppbygning av dyre- og planteceller og forklare hovedtrekkene i fotosyntese og celleånding• beskrive fosterutviklingen og hvordan en fødsel foregår• kjenne hovedtrekkene i evolusjonsteorien• formulere og drøfte problemstillinger knyttet til seksualitet, seksuell orientering, kjønnsidentitet, grensesetting og respekt, seksuelt overførbare sykdommer, prevensjon og abort

Læreplan i kroppsøving for innføringsklasser

Formål

- å medvirke til at elevene opplever glede, inspirasjon og selvforståelse ved å være i bevegelse og samhandle med andre
- å gi elevene øvelse i å fortelle om opplevelser og vurdere praktiske aktiviteter
- å oppnå basiskunnskaper i kroppsøving som tilsvarer tiårig grunnskole, med hovedvekt på det eleven trenger for vg1

Grunnleggende ferdigheter

Målet for opplæringen er at eleven skal

- kunne formidle enkle inntrykk og opplevelser fra ulike aktiviteter i kroppsøving
- kjenne til og prøve grunnleggende prinsipper for trening
- forstå hvordan kroppen fungerer i aktivitet og hvile

Idrettsaktivitet

Målet for opplæringen er at eleven skal

- prøve ut et bredt utvalg idretter, danser og alternative bevegelsesaktiviteter
- delta i bevegelseslek og skapende aktivitet tilpasset elevenes forutsetninger
- delta i og framføre ulike former for dans, for eksempel egenprodusert dans, dans fra ulike kulturer og fra ungdomskulturen
- delta i organisert aktivitet, fri aktivitet og eksperimentering
- trene på samhandling og det å gjøre hverandre gode
- lære fair play og respekt for felles regler

Friluftsliv

Målet for opplæringen er at eleven skal kunne

- ferdes i og verdsette opphold i naturen
- orientere seg ved bruk av kart og kompass i variert terreng og kjenne til andre måter å orientere seg på
- praktisere friluftsliv i ulike naturmiljø og kjenne til allemannsretten
- kjenne til lokale friluftstradisjoner og bruk av nærmiljøet
- planlegge og gjennomføre turer til ulike årstider

Treningsprinsipper, helse og førstehjelp

Målet for opplæringen er at eleven skal

- ha kunnskap om sammenhenger mellom aktivitet, livsstil og helse
- bruke ulike treningsformer for å utvikle sin egen kropp og helse
- kjenne til hvordan man kan forebygge idrettsskader
- ha kunnskap om grunnleggende førstehjelp

Veiledning

til lokal læreplan for innføringsklassene i Hordaland fylkeskommune.

*Jeg hører og glemmer. Jeg ser og husker. Jeg gjør og forstår.
(Konfucius)*

1. Formålet

Lokal læreplan for innføringsklassene er utarbeidet i tråd med kunnskapsløftet og skal være et felles rammeverk for undervisning i innføringsklassene. Planen har kompetansemål i alle de seks fellesfagene og fokuserer på styrking av de fem grunnleggende ferdighetene – muntlige ferdigheter, lesing, skriving, regning og digitale ferdigheter.

Det er et sentralt mål at læringsarbeidet i innføringsklassene skal gi elevene tilstrekkelig basiskompetanse til å delta i et ordinært videregående opplæringsløp. Grunnleggende ferdigheter i norsk vil derfor stå sentralt i opplæringen i alle fag. Det er utarbeidet kompetansemål i de 6 fellesfagene.

Det er store forskjeller i elevenes skolebakgrunn, og fra år til år vil klassesammensetningen være svært ulik. Dette stiller store krav til læreren og skolens organisering av opplæringen. For å legge til rette for tilpasset opplæring er den lokale læreplanen delt i to nivåer, nivå 1 og nivå 2. For norsk- og engelskfaget tilsvarer nivå 1 europarammeverkets nivå A1 til A2, og nivå 2 tilsvarer rammeverkets nivå A2 til B1 (se nivåbeskrivelsene på de siste sidene i veiledningen).

For å få en pekepinn på elevenes faglige bakgrunn, vil det være nødvendig med kartlegging av den enkelte elev. (Se tips om kartleggingsverktøy under «nyttige lenker»).

2. Norsk i alle fag

Når elever med norsk som morsmål begynner på videregående, har de til sammen 1.694 norsktimer bak seg i grunnskolen. En vanlig elev vil ha økt vokabularet sitt fra mellom 8000 og 10 000 ord i 1. klasse til mellom 18000 og 20 000 ord i 10. klasse. Det norske faget vedkommende møter på videregående, er et ganske akademisk fag der han eller hun skal tolke avanserte sakprosa-tekster og litterære tekster, og skrive ganske langt og avansert innenfor forskjellige sjangre. Tilnærmet alle emner er forberedt gjennom ungdomsskolen, slik at han eller hun har vært innom det aller meste før en gang. Og språkopplæringen er et i hovedsak tilbakelagt stadium. Det våre elever skal gjøre i løpet av ett år, er altså å:

- tilegne seg et vokabular tilsvarende en førsteklasing som har gått i norsk barnehage
- lære ortografien til dette vokabularet
- bøye ordene som bøyes skal
- sette dem sammen i riktig rekkefølge

- lære de cirka 10 000 ordene som man tilegner seg i løpet av grunnskoletiden
- bli kjent med den norskkulturelle bakgrunnen.

Elevene våre skal både lære «brystnorsk» (norsken som barn lærer spontant før de begynner på skolen) og «skolenorsk» (det de har lært i norsken på skolen de ti årene etterpå). Innføringsklasse-elevene våre lærer norsk i alle fag, akkurat som elever med norsk som morsmål. Men elevene våre lærer *mer* norsk i alle fag enn de andre elevene. Derfor er det viktig at skolene prioriterer at man får arbeidet tverrfaglig.

Et sjarmerende eksempel på et svar som går igjen når vi ber innføringselevene skrive hva de synes er viktigst å bruke tid på, er dette: «... å lærer ale vansklie orene.» Bedre og mer illustrerende kan det vel nesten ikke sies. Denne eleven bryter mange grammatiske regler. Men hun «kan» ordene. Uten vokabular får man ikke sagt noe som helst.

3. Å lære et nytt språk uten hjelpespråk

Innføringsklasse-elevene lærer norsk uten støtte fra det eneste språket de virkelig kan: morsmålet sitt. Det setter enorme krav til lærevilje, konsentrasjon, studieteknikk, utholdenhet og evner.

En del elever kan engelsk godt nok til at det kan brukes som hjelpespråk for enkle forklaringer. Men engelskferdighetene til godt over halvparten er på så lavt nivå at det ikke fungerer som hjelpespråk, og en del kan ikke engelsk i det hele tatt.

La oss minne oss selv om noen av utfordringene elevene våre møter: De skal lære ord på norsk som de ikke kan på morsmålet. Det er ikke alle elever som vet hva *en skjøteledning* heter på morsmålet sitt. Heldigvis er en skjøteledning en konkret ting. Vi kan forklare ordet ved å peke på tingen. Vi kan dele ordet opp i *å skjøte* og *en ledning*. Hvis vi er heldige, lærer eleven tre ord i ett. Hun eller han kan lage en ordforklaring ved å tegne eller ta et bilde, og knytte ordet til bildet. Det blir mer avansert når ordet ikke kan knyttes så direkte til noe konkret. Elevene våre som ikke vet hva en nyre er, må lære hva den heter og hva den gjør og hvor i kroppen den er samtidig.

De abstrakte begrepene er de mest komplekse. Bare tenk på et enkelt ord som *motiv*, og forklar det. Utfordringene er enorme, både for den som skal lære språket, og for den som skal undervise i det.

Jeg hører og glemmer. Jeg ser og husker. Jeg gjør og forstår. Det gjelder all læring, og spesielt på de grunnleggende nivåene. Alt som kan konkretiseres, alt som kan gjøres, alt som på en eller annen måte kan erfares taktilt – husker og forstår vi litt bedre enn alt det andre. Vi lærer best hva en basketball er ved å kaste den og se hvordan den spretter. Derfor er det så viktig at den grunnleggende opplæringen til elevene i innføringsklassene også skjer utenfor skolens vegger: At man drar på utstillinger og turer, besøker arbeidsplasser og drar på ordjakt i nærmiljøet.

Metodikken må være å få inn norsken gjennom alle kanaler: gjennom øret, øyet og munnen, gjennom bokstavene, og gjennom praktisk og teoretisk arbeid, både på og utenfor skolen. Elevene får undervisning i seks fag, men lærer norsk i alle fag.

4. Enkel vokabularbygging

Det er en kunst å forstå hva elevene ikke forstår. Hovedregelen at det ikke går an å gjøre det grunnleggende nok. Et godt eksempel på en god bildesamling med et slikt vokabular er Lexins substantivgrunnmur som er tilgjengelig for alle på både bokmål og nynorsk. Ordene er illustrert og kontekstbasert, koplet til grammatikk, og man kan få ordene opplest. Slike hjelpemidler er det viktig at alle lærerne for innføringsklassene kjenner til og oppfordrer elevene til å bruke. Hvis vi skal greie å bygge broer mellom norsken og andre fag, og norsken og virkeligheten, trenger vi slike felles hjelpemidler.

Lexins bildesider					
1 Familie, slekt	2 Kroppen utvendig	3 Kroppen innvendig	4 Ulykker, sykdom	5 Matvarer, innkjøp	6 Matvarer, kjøkkenutstyr
7 Matlaging, måltid	8 Klær, sko	9 Klær, smykker	10 Hus, bolig	11 Kjøkken, bad	12 Stue, soverom, gang
13 Håndarbeid, rengjøring	14 Verktøy, mineraler	15 Skole, utdanning	16 Post, bank	17 By, trafikk	18 Bil, sykkel
19 Musikk, instrumenter	20 Data, media, bibliotek	21 Idrett, sport, friluftsliv	22 Natur, landskap	23 Trær, busker	24 Blomster, sopp
25 Livet i og ved sjøen	26 Fugler	27 Pattedyr, krypdyr, insekter	28 Husdyr, kjæledyr, hagestell	29 Jordbruk	30 Tid
31 Figurer og farger	32 Vær og vind	33 Måleenheter og tegn			

5. Tverrfaglig arbeid

Å organisere undervisningen slik at norskfaget kan støtte vokabularbyggingen i de andre fagene, er viktig. Det betyr at skolen må sette av planleggingstid til tverrfaglig arbeid for lærerne i innføringsklassene, og at man må finne fram til hensiktsmessige måter å samarbeide på, også i med tanke på aktiviteter som forutsetter for- og etterarbeid med elevene på skolen.

Kroppsøvningsfaget kan knyttes til vokabular-byggere som idrett, friluftsliv, sykdom og helse. Og husk: Gympfaget er imperativenes, modalverbenes og gradbøyingens Mekka: «*Kom hit! Vi må tøye ut! Hvem løp fortest?*» Nyansene i forskjellen på *å løpe*, *å sprinte* og *å jogge* er både språklæring, begrepsutvikling og bevegelse. Den grunnleggende norsk-undervisningen skjer også i gymmen. Det fungerer best når det gjøres bevisst.

Innenfor matematikkfaget er det grunnleggende vokabularet knyttet til tid, figurer, måleenheter og tegn. For øvrig er matematikkfaget egnet til å trene på vokaler og ordrytme. Å skjelne *atten* fra *åttien* – eller *førti* fra *fjorten* – og *fjorten* fra *fjortende* – forutsetter at eleven har utviklet vokalnyanser og øre for stavelser, og vet hva et ordenstall er. Å se tallet 4263 og raskt kunne si *fire tusen to hundre og sekstitre* er både norsk og matematikk. Å ta det den andre veien – når læreren sier *atten tusen fem hundre og førtito*, og oppfatte 18 542 – krever enda mer trening. Selv elementære oppgaveinstruksjoner i matematikkoppgaver som gis i 4. klasse i grunnskolen, som «flytt tårnet ved hjelp av færrest mulig trekk» er kanskje ikke så enkle likevel? Hva er *tårnet*, *færrest*, *trekk*?

Et eller annet sted skal man begynne. Nedenfor er det en liten, ufullstendig skisse til hvordan helt grunnleggende arbeid med vokabular, lyder og grammatikk kan koples sammen. Her kan man få til en del *hører – ser – husker – gjør og forstår*. Skissen gjenspeiler emner det erfaringsmessig kan være lurt å ta i begynnelsen av skoleåret.

Norskvokabular og grammatikk	Samfunnsfag	Naturfag	Matematikk	Kroppsøving
Tallord og ordenstall			1 – en – første	
Egennavn, stedspreposisjoner	Kart, navn på byer og land			
Fellesnavn, på skolen og i sekken: pennal, kateter, pc				
Vokal-lyder, og kort og lang vokal			o/ø: fjorten/førti a/å: atten/åttien	
Komparasjon				Fort – fortere – fortest
Bestemt/ubestemt form substantiv, kjønn	En familie / familien min	En kropp / kroppen min		
Imperativ				Løp! Kom hit!

6. Leselister

Elevene bør få leselister ved skoleslutt med oversikt over gjennomgått stoff og litteratur (hovedpunkter) i egnede fag. Leselistene bør også gjenspeile mangfoldet av arbeidsmåter i faget, og kan godt inkludere oversikt over turer, rollespill, mikrosjangere, filmer, radioprogrammer, emner man har fordypet seg i, og så videre.

Slike leselister er spesielt egnet i fag der læreboksituasjonen tilsier en klipp-og-kopier-tilværelse hvor man velger egnede tekster fra mange forskjellige kilder. Leselister fungerer samlende, oppsummerende, og ser ganske imponerende ut etter et år. En annen fordel ved er at det kan gjøre det enklere å jobbe tverrfaglig.

7. Studieteknikk og dataferdigheter

Blant innføringsklasse-elevne er det ekstreme forskjeller i ferdigheter når det gjelder studieteknikk og ikt-ferdigheter. Det er viktig å få oversikt over dette ved skolestart, og gi et skikkelig, tilpasset tilbud til elevene som trenger spesiell opplæring.

8. Forventet progresjon og tilpasset undervisning

Læringshurtigheten til innføringsklasse-elever varierer. Elever som har morsmål med en viss strukturlikhet med norsk og som kan godt engelsk, lærer selvfølgelig norsk relativt mye raskere enn elever som underveis har måttet lære et nytt alfabet, og som aldri har lært noe annet språk enn morsmålet sitt. Ofte følger ikt-ferdighetene og studieteknikken til elevene engelskkunnskapene deres, og forsterker ulikhetene. Allmennkunnskapen blant elevene er til dels svært forskjellig, fra elever med høyere kunnskapsnivå enn jevngamle etnisk norske, til elever med noen få år med tilfeldig undervisning i flyktingleirer eller koranskoler. Det er litt av en utfordring.

Det er imperativt at undervisningen organiseres slik at elevene får et tilbud som er tilpasset mulighetene deres for å ta til seg kunnskaper.

9. Vurdering og sluttvurdering

På slutten av skoleåret skal det gis en skriftlig vurdering uten karakter som gir informasjon om eleven sin helhetlige kompetanse i lys av kompetansemålene i lokal læreplan for innføringsklasser i HFK. Et vesentlig formål med sluttvurdering uten karakter er å gi informasjon til eleven og framtidig videregående skole som kan bidra til å gjøre overgangen fra innføringskurs til ordinær videregående opplæring så god som mulig.

I norsk og engelsk vurderes elevene med utgangspunkt i nivåbeskrivelsene i Det felles europeiske rammeverket for språk. Mange kjenner egenvurderingsmatrisen til rammeverket. (Se de siste sidene.) Få elever når B1-nivået i innføringsklassen. Vi har likevel tatt med både B2- og C1-nivået. Det høyeste nivået, C2, er utelatt av plass-hensyn. Det tilsvarer avansert

morsmålsbrukerkompetanse. I de andre fagene er det graden av måloppnåelse som vurderes: høy, middels eller lav måloppnåelse.

10. Det de kan!

Elevene kommer ikke til oss som ubeskrevne blad. Hver gang vi greier å knytte det de kan fra før til det vi forsøker å lære dem nå, blir de helere i sin forståelse av seg selv og verden. Det er den gode lærerens kunst: Å bygge på det eleven allerede kan. Å jobbe kontrastivt både språklig og emnemessig kan være nyttig: «Hva heter det på morsmålet ditt?» «Hvordan er det i hjemlandet ditt?» «Hvorfor tror du det er så forskjellig (eller så likt)?» «Hva synes du om det, egentlig?»

11. Nyttige lenker

- Veien Fram, nettbasert norskprogram utviklet av Fagbokforlaget i samarbeid med Hordaland fylkeskommune. Fylkeskommunen betaler brukerlisens.
http://minvei.no/read_container/f1e2fd3f-47c9-4e55-a493-b7467306c372
- NAFO - Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring, ressursbase med informasjon om læremidler, litteratur, artikler, lover, forskrifter: <http://nafo.hioa.no/>
- Om kartlegging av norskferdigheter: <http://nafo.hioa.no/fag/filmer/kartlegging-av-norskferdigheter/>
- Om kartlegging av nyankomne ungdommer: <http://nafo.hioa.no/wp-content/uploads/2013/10/NAFO-kartleggingsmaterieell-nyankomne-minoritetsspr%C3%A5klige-ungdommer.pdf>
- <http://morsmal.no> - nettsted for morsmål og tospråklig opplæring
- Det felles europeiske rammeverket for språk: <http://www.udir.no/Utvikling/Artikler-utvikling/Felles-europeisk-rammeverk/>
- Begrepsportalen, en database over begreper med ulike betydninger og eksempler: <http://www.begrepsportalen.no/>
- Lexins bildesider: <http://decentius.hit.uib.no/lexin.html?ui-lang=nbo&dict=nbo&checked-languages=N>
- Skolenettet, flerkulturell opplæring med mange nyttige lenker: <http://www.skolenettet.no/>
- <http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Rapporter/NOVA/Hva-kjennetegner-gode-skoler-for-min-elever/> Anders Bakken: Hva kjennetegner gode skoler for minoritetsspråklige elever?
- Andre: www.kolofon.no – www.minett.no – www.ndla.no – <http://www.ressurssidene.no/web/> – <http://www.sprakradet.no/>

Det felles europeiske rammeverket for språk

Det felles europeiske rammeverket for språk					
Forståelse		Muntlig		Skriftlig	
	Lyttforståelse	Leseforståelse	Føre en samtale	Lingvistisk spekter	Grammatikk / Skrive
A1	Kjenner igjen vanlige ord og enkle uttrykk om sine nære omgivelser når man snakker langsomt og tydelig.	Forstår kjente navn, ord og svært enkle setninger, for eksempel i annonser, på plakater eller i kataloger.	Deltar i en samtale på en enkel måte hvis samtalepartneren gjentar, omformulerer og snakker langsomt. Kan svare på enkle spørsmål.	Har et svært elementært repertoar av enkle uttrykksmåter som beskriver personlige småting og konkrete behov.	Mestrer noen få, enkle grammatiske strukturer og setningsmønstre innenfor et innlært repertoar. Kan skrive et enkelt postkort og fylle ut skjemaer med personlige opplysninger.
A1 +	Terskelnivå				
A2	Forstår vanlige ord og ytringer knyttet til områder av personlig betydning og oppfatter hovedinnholdet i enkle, korte og tydelige beskjeder og meldinger.	Leser korte, enkle tekster. Kan finne spesifikke, forutsigbare opplysninger i dagligdags informasjon som reklame, brosjyrer, menyer og rutetabeller. Forstår personlige brev.	Deltar i enkle og rutinepregede samtalsituasjoner med direkte utveksling av informasjon om kjente emner og aktiviteter. Forstår som regel ikke nok til å holde samtalen gående over tid.	Har et begrenset repertoar av korte, innlærte fraser som dekker forutsig-bare situasjoner i hverdagen. I uvante situasjoner forekommer det ofte kommunikasjonsbrudd og misforståelser.	Bruker noen enkle strukturer riktig, men gjør systematisk grunnleggende feil. Blander f.eks. ofte sammen verbtider og behersker ikke modalitet. Likevel er det oftest klart hva eleven prøver å si. Skriver kort.
A2 +	Terskelnivå				
B1	Forstår hovedinnholdet i klar, standard tale om kjente emner som skole og fritid. Forstår hovedinnholdet i mange radio- og TV-programmer om aktuelle saker og emner som er av personlig interesse når det snakkes relativt tydelig.	Forstår tekster der språket i stor grad er preget av vanlige, dagligdagse ord og uttrykk eller vanlige ord knyttet til emner det jobbes med på skolen. Forstår personlige brev med beskrivelser av hendelser, følelser og ønsker.	Har et stort nok ordforråd og gode nok ferdigheter til å snakke om emner som familie, reiser, interesser og aktuelle tema. Snakker nølende og med omformuleringer, må gjenta seg selv, får iblant formuleringsproblemer på grunn av vokabularbegrensninger.	Har et tilstrekkelig språklig repertoar til å beskrive uventede situasjoner rimelig presist, forklare hovedpunktene i en tanke eller et problem og uttrykke meninger om abstrakte eller kulturelle emner som musikk og film.	Kommuniserer på et rimelig korrekt språk i kjente situasjoner og har som regel god kontroll, men uttrykksmåten er merkbart påvirket av morsmålet. Det forekommer feil, men det er tydelig hva eleven prøver å si. De systematiske, grunnleggende feilene er et tilbakelagt stadium. Skriver problemfritt lengre tekster.

B2	Forstår lengre sammenhengende tale og foredrag, følger komplekse argumentasjonsrekker når emnet er forholdsvis kjent. Forstår de fleste nyhets- og aktualitetsprogrammer på TV. Forstår de aller fleste filmer med standard tale.	Leser artikler og rapporter om aktuelle problemstillinger, der forfatteren gir uttrykk for bestemte holdninger eller synspunkter. Forstår prosalitteratur fra vår egen tid.	Bruker språket så flytende og spontant at samtaler med morsmålsbrukere ikke byr på særlige problemer. Deltar aktivt i diskusjoner i kjente sammenhenger. Kan uttrykke og begrunne synspunktene sine.	Kan uttrykke seg klart og uten å vise særlig tegn på å måtte begrense det vedkommende ønsker å si. Har et språklig repertoar som gir klare beskrivelser, og uttrykker synspunkter og utvikler argumenter uten å lete mye etter ord, og bruker da enkelte komplekst oppbygde setninger.	Har god grammatisk kontroll, selv om det fortsatt forekommer enkelte glipp eller usystematiske feil og små mistak i setningsstrukturen, men de er sjeldne og kan ofte rettes opp. Gjør ikke feil som fører til misforståelser.
B2+			Terskelnivå		
C1	Forstår sammenhengende tale også når den ikke er tydelig strukturert, og når sammenhenger er underforståtte og ikke kommer tydelig fram. Forstår TV-programmer og filmer uten altfor store anstrengelser.	Forstår lange, komplekse faktatekster og skjønnlitterære tekster, og legger merke til trekk som er typiske for ulike stilnivåer. Forstår fagartikler og lengre, tekniske instruksjoner selv når de ligger utenfor vedkommendes felt.	Uttrykker seg flytende og spontant uten at det i særlig grad merkes at eleven leter etter uttrykksmåter. Bruker språket fleksibelt og effektivt både i sosiale og faglige sammenhenger.	Kan velge egnede formuleringer fra et stort språklig repertoar til å uttrykke seg klart og uten å måtte begrense det vedkommende ønsker å si. Kan gi klare og detaljerte beskrivelser av komplekse emner der det trekkes inn delmomenter, og utdype enkelte punkter og runde av med en passende konklusjon.	Uttrykker seg i stor grad grammatisk korrekt over tid. Feil forekommer sjelden og er vanskelige å legge merke til. Skriver klare og strukturerte tekster og gir uttrykk for sine synspunkter på en utfyllende måte. Skriver relativt stilsikkert om komplekse emner i ulike sjangre.

Agnes Mowinckels gate 5
Postboks 7900
5020 Bergen
Telefon: 55 23 90 00
e-post: hfk@hfk.no

www.hordaland.no